

ŠUMARSKI LIST

Preplata za nečlanove K 12 na godinu — Članovi šumar društva dobivaju list bezplatno.
— Članarina iznosi za utemeljitelja K 200. — Za članove podupirajuće K 20. — Za redovite
članove I. razreda K 10 i 2 K pristupnine. — Za lugarsko osoblje K 2 i 1 K pristupnine i za
»Šum. list« K 4 u ime preplate. — »Lugarski viestnik« dobivaju članovi lugari badava. Pojedini
broj »Šum. lista« stoji 1 K. Članarini i preplatu na list prima predsjedništvo društva.

Uvrstbina za oglase: za 1 stranicu 16 K; za pol stranice 9 K; za trećinu stranice 7 K;
četvrt stranice 6 K. — Kod višekratnog uvrštenja primjereni popust.

Marko grof Bombelles.

Kako smo već u zadnjem broju ovoga lista javili, blago-izvoljelo je Njegovo cesarsko i kraljevsko apoštolsko Veličanstvo našem vrlo cijenjenom predsjedniku Marku grofu Bombellesu, ces. i kr. komorniku nasljednom članu zajedničkog sabora i sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, veleposjedniku itd. premilostivo podijeliti dostojanstvo pravog tajnog savjetnika te time posredno odlikovati i dignuti ugled i važnost takodjer našega šumarskoga društva.

Kako je to odlikovanje uslijedilo kratko vrieme prije zakućka prošloga broja našega lista, mogli smo o tom donjeti samo kratku viest. Tim radje sada prihvaćamo zgodu, da Njegovoj Preuzvišenosti ponovno najsrdaćnije čestitamo na tom previšnjem odlikovanju i da mu zaželimo, neka bi mu bilo sudjeno, da još mnogo godina bude mogao svoje umne sile, svoje veliko iskustvo i svoj veliki patriotizam posvetiti promicanju javnih interesa mile nam domovine i šumarskoga društva, kojemu je već mnogo godina vanredno zaslužan predsjednik.

Držimo, da ćemo u veliko razveseliti cijenjene čitaoce, ako donesemo kratki životopis, a podjedno kao posebni prilog ovomu listu priložimo uspjelu sliku sa fascimilom Nj. Preuzvišenosti.

Njegovu Preuzvišenost pako, koga poznajemo kao čovjeka, koji ne ljubi hvalu niti isticanje svoje osobe, nego u svojoj općoj poznatoj i značajnoj čednosti želi, da ga se smatra samo čednim suradnikom na polju promicanja dobrobiti naše domovine, molimo

da nam za ovaj puta oprosti, što ovom radostnom zgodom iznášamo njegov životopis, nu nastojati ćemo da pri tomu budemo što kraći.

Marko grof Bombelles rodio se je u dvorcu Opeki kod Vinice dne 18. listopada 1859. kao sin grofa Marka Bombellesa st. i grofice Ferdinandine, rođene grofice Drašković Trakošćanske.

Već od mладости pokazivao je grof Marko Bombelles veliku ljubav za prirodu, a naročito za šumu i lov.

Nakon svršenih nauka i jednogodišnje dobровoljačke službe u vojsci, preuzeo je vlastelinstvo Opeka—Zelendorf i sklopio brak sa pragrofinjom Marijom, kćerkom kneza Huge Salm-Reifferschaida. Taj sretni brak trajao je na žalost samo do 29. lipnja 1897., kada je ta plemenita gospodja podlegla podmukloj bubrežnoj bolesti, ostaviv neutješivom suprugu trogodišnjeg sinčića, današnjega 17. godišnjega Josipa a grofa Bombellesa, koji polazi 7. razred varaždinske gimnazije. I mladi je grof osobiti ljubitelj prirode, a što je pogotovo radostno, jedan je od najboljih učenika na spomenutom zavodu.

Tri godine nakon smrti prve supruge, sklopio je grof Marko Bombelles brak sa groficom Marijom Mittrovsky, iz kojega je braka potekla danas 6 godina stara grofinja Marija.

Obiteljski život grofovskih roditelja i djece izvanredno je sretan i čuvstven, svi su članovi osobito prijazni i ljubezni u saobraćaju sa svakim a medju okolišnom sirotinjom je Nj. Preuzvišenost visoko štovana kao njezin osobiti dobročinitelj.

Preuzvišeni gospodin grof Bombelles većim dijelom boravi u zatišju svoga dvorca u Opeki, koji je okružen liepim šumi nalikom perivoju, i koji njegov preuzvišeni vlastnik već od mnogo godina popunjuje sa raznim vriednim inozemnim listačama, a naročito sa raznom aklimatiziranom inozemnom crnogoricom.

Sam dvorac je u njekim svojim djelovima pravi lovački muzej, te se u hodnicima i u velikoj dvorani nižu jedna trofeja do druge. Požaliti je samo, da se Nj. Preuzvišenost nije mogla odlučiti, da se od tih trofeja rastane za vrieme bečke međunarodne lovačke izložbe, u kojoj je bilo malo komada

jelenskih rogova, koji bi bili liepši od onih, koji potiču od jeleni, ustrieljenih po g. grofu u lovištima oko Vinkovaca.

Lovu, i to ne samo kao športu, nego i kao važnoj narodno-gospodarstvenoj grani, posvetio je osobito brigu i velike materijalne žrtve.

Tako je medju inim nakon preuzeća vlastelinstva Zelen dvor, u čijim lovištima se nije nalazila ni jedna srna, godine 1882. nabavio 17 komada te divljači, koja se je uslijed racionalnoga gojenja, a naročito hranjenja u zimi, tako razmnožila, da se već od njekoliko godina mora godišnje preko 100 komada što postrijetati, što živih poloviti, e se nebi u prekomjernom broju rasplodila.

Kako ta lovišta uz to obiluju i na zecevima i gnjetelima, ne samo da su stekla liepi glas i daleko izvan naše domovine, nego su njekoliko puta bila posjećena i od članova prejasnog našeg vladalačkog doma, medju inim i od njegove ces. i kr. Visosti nadvojvode-priestolonasljednika Franje Ferdinanda, te je plemeniti domaćina takovim prigodama vazda nastojao, da svoje visoke goste upozna i sa životom i običajima hrvatskoga seljaka.

Svojim požrtvovnim sudjelovanjem mnogo je grof Bombelles doprinjeo tomu, da je na jubilarnoj izložbi u Budimpešti, tako sjajno bila prikazana kultura hrvatskoga naroda, a naročito naše šumarstvo i lovstvo, koje je bilo prikazano u posebnom hrvatskom šumarskom paviljonu, te koje je steklo sveopće priznanje cijelog stranoga sveta.

Za njegovoga predsjedništva i uz njegovo djelotvorno za-uzimanje sagradilo si je naše šumarsko društvo godine 1897. i 1898. u Zagrebu svoj »Šumarski dom« sa troškom od nješto preko 200.000 K, te se u istom danas nalaze prostorije društva, društveni šumarski muzej i šumarska akademija.

Predsjednikom hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva izabran je grof Bombelles u XX. redovitoj glavnoj skupštini u Zagrebu dne 28. kolovoza 1896., te tu čast obnaša i danas, a nadamo se da će Nj. Preuzvišenost i nadalje svoju pažnju i naklonost priklanjati tomu našemu društvu, na čemu će mu svi članovi društva u veliko harni biti.

Gradnja šumarskih kuća (šumarija).

U 12. broju „Šum. lista“ od prošle godine, je u raspravi pod gornjim naslovom otisnut nacrt, koji bi imao biti kao neki uzorak „Model“ za tu vrstu gradnje.

Vrlo je lijepo opisano kakovih sve prostorija treba da ima u takovoј zgradi, te naročito i opravdano upozorenje, da se kod takovih gradnja ne smije toliko gledati na izdatak, koliko na udobnost samoga stana, koji ako je udoban i praktičan, zaista mnogo vrijedi.

Doduše i sam pisac na koncu raspravice navadja, da taj nacrt nije nješto sasvim nepromjenljivoga, nego da mjestne prilike i ine okolnosti mogu uvjetovati njeke modifikacije.

Model ali morao bi biti potpuno savršen i za svaku priliku upotrebljiv, što kod upitnog nacrta nije slučaj. Taj nacrt po našem mnjenju ima takovih mana i potrebuje takovih modifikacija, da nakon njihovoga odstranjenja ne postaje kopija modela, nego postaje nješto trećega — nješto sasvim novoga.

Po našem mnjenju ima spomenuti nacrt niže navedene mane, kojih kod tolike gradjevne površine (320 m^2) nebi smjelo biti, te koje se lako dadu izbjegći, a da ipak na toj površini bude sve ono što je zamišljeno.

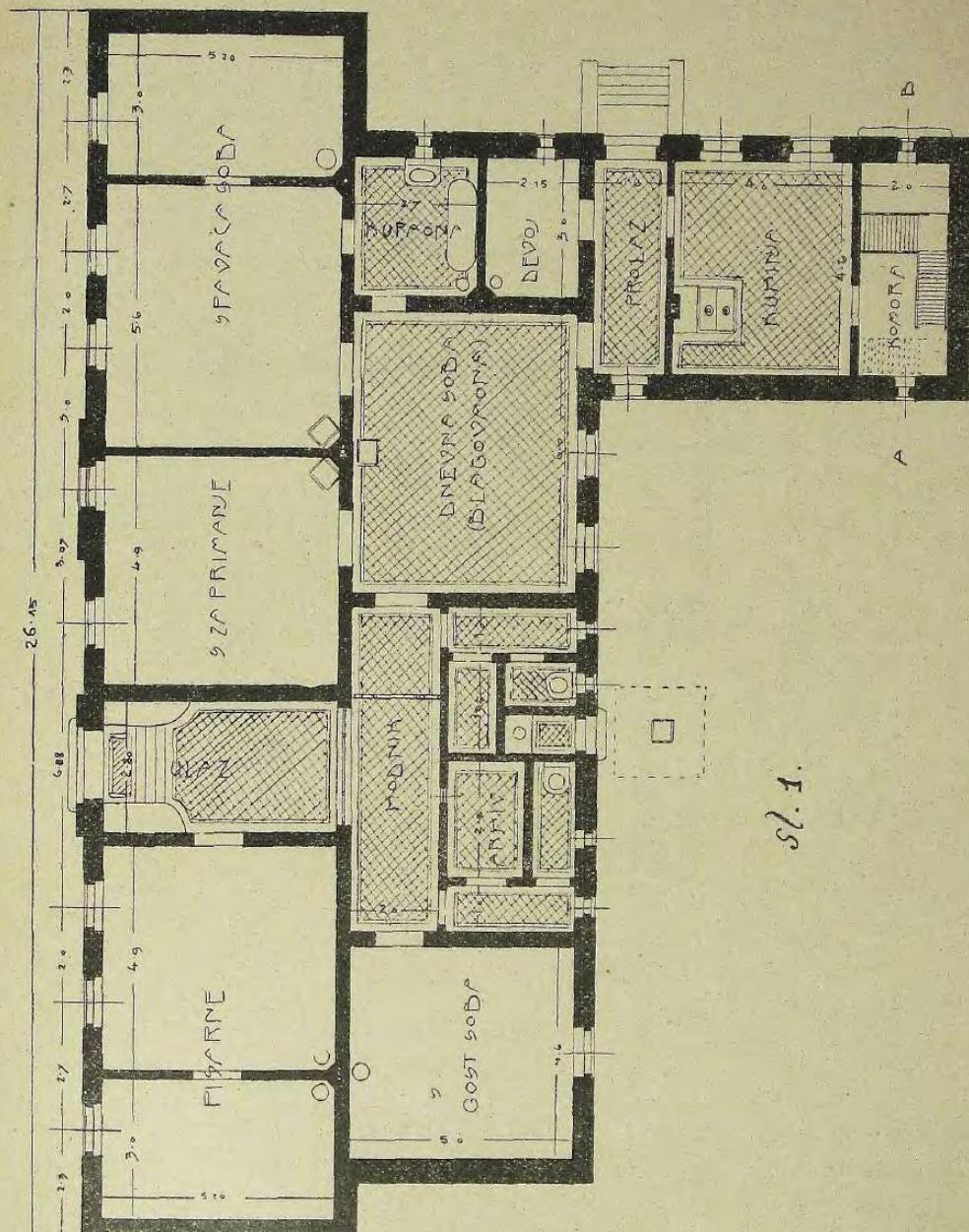
Mane spomenutoga modela jesu:

1. Cijela zgrada ne može se nasloniti na susjedne strane ili zgrade, jer imade sa sviju strana prozore.

2. Po gradjevnom redu mora slobodan prozor biti 4 m. udaljen od susjedne strane. — U ovome slučaju dakle za obadvije strane 8 m. Prema tomu bi ukupna širina gradilišta morala biti $4 + 23\cdot85 + 4 = 31\cdot85$ metara, a tako široko gradilište ne može se uvjek naći.

3. Izbočine prema ulici su sasma suvišne i znače, da ta gradnja ne može biti u redu ostalih zgrada na ulici, nego uvjek povučena natrag.

4. Samo jedan zahod u stanu šumara, kojega on mora upotrijebljavati zajedno ne samo sa cijelom svojom porodicom,

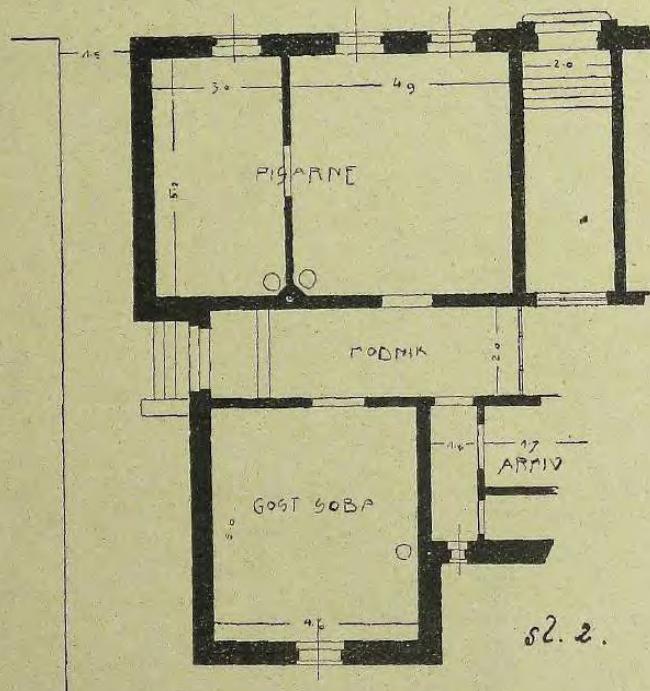

nego i sa služavkom, nije niti praktično niti zdravo, naročito ne tamo, gdje ima djece.

5. Dva zahoda i dvije izmetne jame, naročito još kada je u njihovoj sredini spavaća soba, koja će više puta, naročito ljeti i u noći otvorena biti (najme prozori), ni najmanje ne odgovaraju praktičnoj svrsi.

6. Pisarna je razmjerno malena i mnogo manja od uređovne sobe šumara, te bi trebalo da je obratno.

7. Soba za strane ne leži zgodno, a ne može se niti namjestiti, jer je preuzana, te s toga postelj sa ormarićem ne može doći niti pored prozora, niti kod vrata.

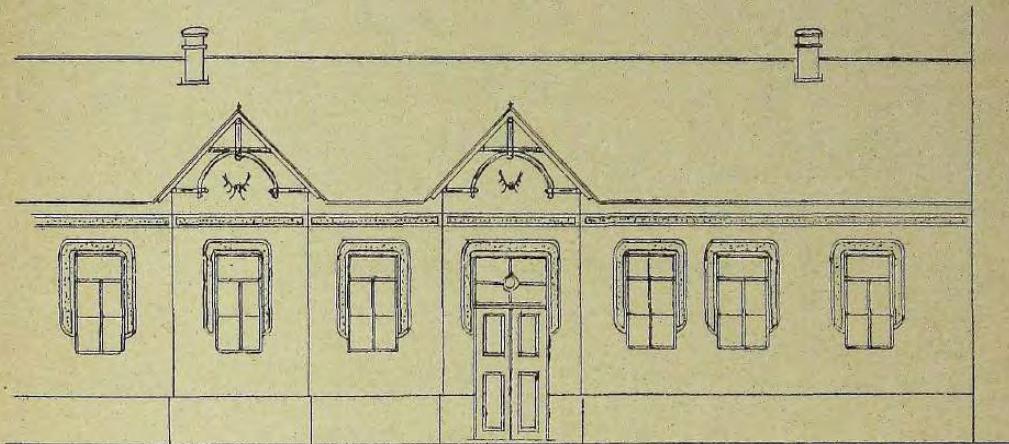

8. Predsoba je dosta nepraktična, i ako su predviđena staklena vrata na izlazu u dvorište ne ima direktnoga svjetla, zatim se ona radi mnogo vrata ne može niti namjestiti (möblierati), a mora biti u njoj i propuha pored sve opreznosti stolarskoga posla.

9. Cijelu zgradu ima stanar noću na šest, odnosno sedam mjeseta da zaključava, što držim da nije ugodno.

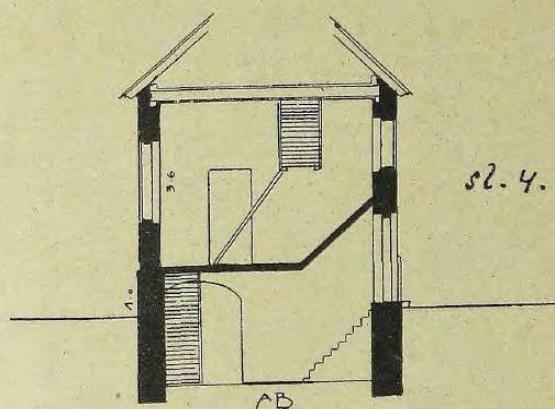
10. Kuhinja ima samo jedan prozor, a i preblizo je stana, naročito ljeti, kada muhe ovladaju.

sl. 3.

11. Služavka nema u sobi peći, pa će za velike zime noću možda više drva u štednjaku potrošiti, nego da joj je peć u sobi.

sl. 4.

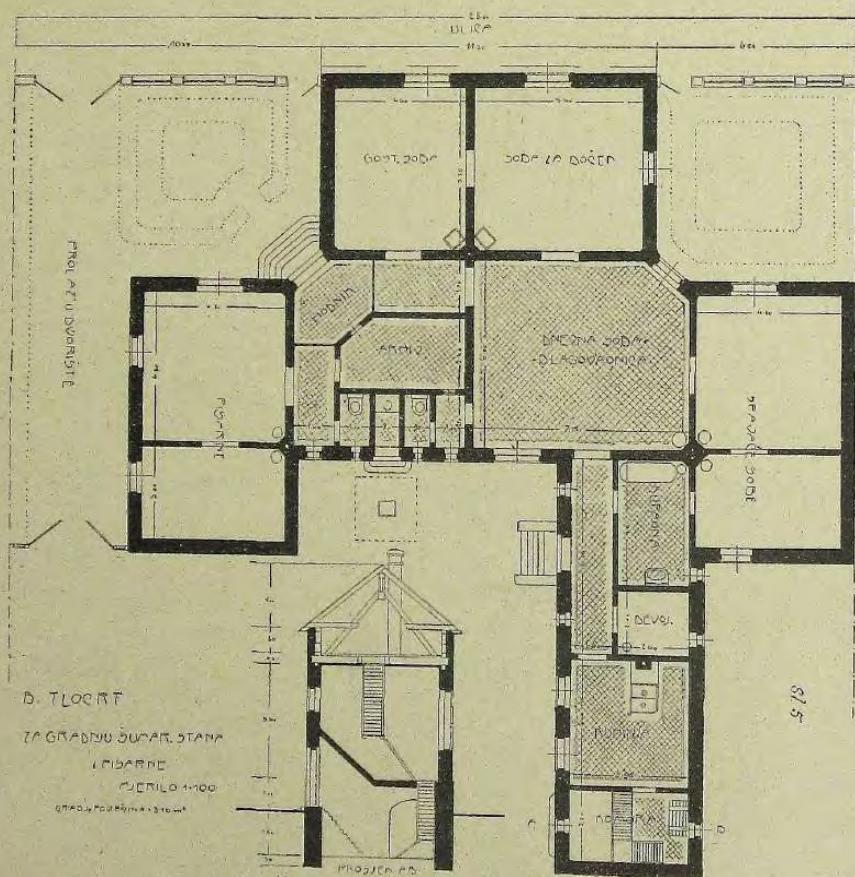

12. Služavka nema posebnog izlaza, što danas za služavke mnogo znači.

Dodajem i ja, da se svakomu nacrtu dade zamjeriti, a mnogo tu čini i razni ukus. Tako se i u ovom slučaju mnogomu, čijemu oku godi simetrija, ne će dopasti, što je pročelje izrađeno u nekoj secesiji. Nu ukus je ukus, ali da jedan model, koji imade ovakovih mana, kakove sam naveo, ne može biti modelom, naročito onda ne, kada tih mana na tolikoj zagrađenoj površini ne mora biti, držim da opravdano mogu tvrditi.

Evo s toga dva po meni izradjena nacrta, pa umoljavam svakoga, da ih izvoli sravniti sa spomenutim nacrtom i sa napomenutih 12 mana. Nadam se, da će mi svaki odobriti, da sam nješto bliži pravomu modelu, a to mi je bila i namjera.

Kod moja oba nacrtta, od kojih slika 1—4. predstavlja jednu zgradu

u mjerilu 6 mm = 1 m., a slika 5. drugu zgradu u mjerilu 4 mm = 1 m. imade zajednički ulaz, što držim da ne može biti mana, jer će stranke samo iz početka možda griešiti, te htjeti ulaziti u stan šumara, a posjele ne — kod nacrta „A“ (sl. 1.) i to ne može biti, jer u hodniku su samo jedna vrata, koja ga sama u pisarnu vode. No kako priložena manja alternativna skica (sl. 2.) pokazuje, i to se dade odstraniti i poseban ulaz u pisarnu otvoriti — no nije nužno.

Dnevna soba (blagovaona) jeste najveća u cijeloj zgradi, a i treba da je, naročito u jednoj šumarskoj kući. U toj prostoriji porodica preko cijelog dana boravi, djeca se igraju, lovački pas spava, tu i lovački drugovi domaćine, kada se iz lova vrate, imaju mjesta, jer više puta (po kišovitom vremenu) neće biti zgodni za sobu za primanje (doček), iz te prostorije ima domaćina dosta pregleda o tomu, što mu se u dvorištu dogadja itd.

Kuhinja je dosta udaljena, a ipak zgodna, ima dva prozora, u komori ima jedan mali poseban ulaz u pivnicu, što je veoma praktično, služavka ima peć i poseban ulaz i izlaz. Služavka i sluga imaju poseban zahod. Gostinjska soba dosta je udaljena i separirana od stana, te ima također poseban izlaz i ulaz, što je jako zgodno itd.

Moguće nisu niti ovi nacrti savršeni, te će se i kod njih možda naći po gdjekoji mana, nu svakako držim da će svaki, tko ih pomno sravni sa uvodno spomenutim nacrtom, priznati, da oni imaju manje mana. Biti će mi drago, ako se koji od cijenjenih sudrugova bude podvrgao trudu, te i o ovim mojim nacrtima napisao kritiku, a po gotovo će me veseliti, bude li se u ovom listu iznjelo još njekoliko takovih osnova, jer bi time po vremenu došli do njekoliko savršenih normalnih nacrta, a to bi bilo koli u interesu šumara, kojim su takove kuće namjeđnjene, toli i šumoposjednika, kojima bi se u slučaju gradnje prištedilo puno troška a i brige o tomu „kako da grade“?

Neke izumrle životinje, te takove, koje izumiru.

Složio Dr. Aug. Langhoffer.

Poznata je činjenica, da mnoge životinje pod uplivom promjenjenih životnih prilika, a često i sudjelovanjem »gospodara prirode« — čovjeka, isčezavaju. Sudjeluju tu i kulturne prilike čovjeka.

Predaleko bi me vodilo, da nabrojim sve, makar i samo velike životinje, koje poznamo tek po okaminama. Ima dosta životinja, za koje čovjek ni ne mari što ih je nestalo, ta njemu ih ne treba. Čovjeku udaraju u oči krupne životinje, osobito sisavci i ptice, a to je razlogom, što kanim spomenuti neke životinje iz ovih skupina, a tek tu i tamo po koju drugu, koje su posvema izumrle, ili su na tom putu. To iskustvo je povodom jakoj sadašnjoj struji za zaštitu prirode.

Od izumrlih životinja spominjem u prvom redu *Archaeopteryx*, pokrivenu perjem ne samo po tijelu, nego i na dugom repu, poput guštera. *Leteći gušteri* (*Pterodactylus*) imali su razapetu kožu kao naši šišmiši. Rijetko kada me je u muzejima, u mojoj struci, nešto tako iznenadilo, kao u muzeju Bruseljskom kostur velikog plazavca *Iguanodon* sa dugim repom, čije tijelo od vrška nosa do kraja tijela mjeri 10 m. Amerika je bogata na iskopinama velikih izumrlih životinja. Sve su to predmeti daleke prošlosti.

Nu mi znamo, da se je i sâm čovjek u svoje pradoba, borio i živio uz svakojake životinje, kojima nema danas više mjesta na zemlji, nailazimo tek na njihove kosti. S druge strane znade se za životinje, koje su u historičko doba izumrle. Da spomenem bar nekoje.

Kada voda podmije obale naših rijeka, žalivože češće i više, nego što se želi, iznese naša Sava i Drava a i Dunav, na vidjelo medju inim i velike zube kutnjake, čeljusnice, kljove i ine kosti *mamuta* (*Elephas primigenius*). Bile su to životinje poput današnjih slonova u toplim predjelima, ali su bile pokrite poduljom dlakom, a stanovale su u hladnijim krajevima.

Kljovi ove do 5 m. duge životinje, znadu biti koji metar dugi, veli se i 5—7 m. a veliki kutnjaci imaju promjer i do 3 dm. God. 1799. našli su mamuta u istočnoj Sibiriji, na utoku Lene, u ledu smrznutog a tako dobro sačuvanog, da su mu psi meso jeli. God. 1900. našli su na obali Berezovke, pritoku rijeke Koljme, izvrsno sačuvanog mamuta, štoga je dala petrogradska akademija iskopati. Grabežljivci su doduše odnjeli hobot (rilo) i dio hrptene kože, ali ostalo tijelo prilično se sačuvalo i prenjelo 1901. preko Irkutska, kao najbliže željezničke postaje, u Petrograd. Po tijelu je mamut imao kraću žutkastu i dugu hrdjastu, čvršću, tvrdu dlaku, na repu je bila ta dlaka 50—60 cm. duga. U želucu imao je travu i ino bilje. Misli se, da je taj mamut zaglavio tu u pukotini lednjaka, u koju je zapao. U tim i susjednim krajevima nadju se češće kosti mamuta. Kinezi već odavna iz tih krajeva dobivaju svoju slonovu kost.

Sa mamutom živio je istodobno po Europi i nosorožac (*Rhinoceros tichorhinus*) sa 2 roga na nosu kao i nekoji sadašnji nosorožci toplih krajeva. Lubanja mu je bila velika, do 1 m. duga, prednji rog dulji od stražnjega, bio je do 1 m. dug. Rodjak mu Rh. Merckii nadjen je i u Krapini.

Poznato je, da po Europi a i kod nas u špiljama dolaze uz kosti inih životinja i kosti špiljskog lava, hijene, medveda — dokaz, da ih je bilo na sve strane. Sve je to izumrlo, makar da su te životinje živile istodobno sa čovjekom.

To pripada daljoj prošlosti, ali uz to imamo životinja, koje su danas takodjer već izumrle, koje ali čovjek pozna po priopćivanju svojih predja, ili čak po sačuvanim primjercima tih životinja, koje su dakle izumrle u novije doba. I toga ima dosta, ja će spomenuti bar neke ptice i sisavce.

U prvom redu spomenut će pticu *Aepyornis maximus*. Godine 1850. našli su Francezi na otoku Madagaskaru neobično veliko jaje, koje je služilo kao posuda. Osim ovoga dobavili su si još druga 2 ovakova cijela jaja, nadjena u naplovini. Dužina tih jaja iznašala je kod jednoga 32, a kod drugoga 34 cm, širina je bila 23, odnosno 22·5 cm. Jaje je mjerilo oko dužine

84, odnosno 85, a oko širine 72, odnosno 71 cm. Sadržaj jaja je bio blizu 9 L (8.887 L.) — toliko, koliko 6 nojevih, ili 146 kokošjih, ili 50.000 kolibrijevih jaja. Jedno jaje iz god. 1854. imalo je 10 litara sadržine. Kasnije je više ovakovih jaja nadjeno tako, da je g. 1900. bilo u Europi poznato 30 cijelih jaja te ptice, a nadjene su i pojedine kosti, po kojima se misli, da ta ptica spada u rodbinu nojeva i da je bila 2 m. visoka. Mislilo se, da će se ta ptica još gdje i živa naći na tom otoku, ali sada, kada je taj otok već dobro pretražen, nema nadje u tom pogledu. Nije čudo, da se jaja te ptice skupo plaćaju, oko 2000 kruna komad. Peštanski muzej kupio je jaje za 2600 K. Mi se u našem zemaljskom zoologičkom muzeju zadovoljavamo sa sadrenim modelom. Svakog posjetnika našeg muzeja iznenađuje veličina tog jajeta, prema kojemu se veliko inače nojevo jaje pričinjava malenim.

Čudna je ptica bila dronta ili dodo (*Didus ineptus*). Godine 1598. našli su ljudi holandezke mornarice na obalama otoka u indičkom oceanu, što su ga prozvali Mauricijem, pticu u veličini labuda, sa ovećim svinutim kljunom i malenim krilima. Ptica je bila dosta nespretna, niti je mogla letjeti, niti brzo bježati, ali joj je meso bilo za jesti. Ljudi su se namečili, zalazili i u kasnijim godinama češće ovamo i ubijali ih sebi za hranu. Godine 1638. donijeli su živu drontu u London, od koje su se samo neke česti sačuvale. Zadnja vijest o toj ptici iz g. 1679. nije zajamčena, može se reći, da je te ptice u 17. stoljeću nestalo krivnjom čovjeka. Drže, da spada u rodbinu golubova.

Alka gola (Alca impennis). Ptica ova isčeznula je polovicom minulog stoljeća takodjer od čovjeka. Bila je to plivačica 90 cm. duga, koja nije mogla letjeti, jer su njena 20 cm. duga krila bila za taj posao preslaba, služila su poput vesla za plivanje. Noge su bile daleko natrag pomaknute, kao kod naših ronaca, ptica je hodala skoro posvema uspravno, hodala je polagano, teturala. Kljun je bio sa strane splošten. Ženka je legla obično samo po jedno jaje, izlegli su ga mužjak i ženka izmjenice za 6—7 tjedna. Jaja su 120—130 mm. duga, 75—80 mm. široka. Gnjezdile su se na plitkim obalama koje su lako

bile pristupne. Nekada ih je bilo dosta na južnom djelu Sjevernog ledenog mora, zašle su na obale sjeverne Europe, imenito Danske, Škotske i Norveške. Radi tečnog mesa i lakog lova na kopnu, mnogo su ih proganjali i poubijali tako, da su već u prošlom stoljeću bile te ptice rijetke na europskim obalama, dok ih je na američkom djelu Atlantisa bilo prilično mnogo, tako da je tu jedan otok, radi njihove sličnosti sa pinguinima, po njima dobio ime pinguinskog otoka. Ptice služile su tu za hranu ribarima na bakalare. Imao je tih ptica mnogo i otok Island, ali su ih mnogo poubijali god. 1813. za vrijeme gladi. Tih ptica bivalo je uslijed ubijanja na sve strane, sve to manje, u godinama 1830—1844. već se je malo našlo i ubilo, a jedan dio od tih bit će, da je dospio u europske muzeje, gdje ih vidimo u staklenim škatuljama napose pomno čuvane. Potpuni kostur ptice ima pariški muzej »Jardin des Plantes«. Godine 1833. ulovljeno je 13 komada, g. 1834. tek 9 ptica i nadjeno 8 jaja, a g. 1844. još su 2 ptice prodane muzeju u Kopenhagenu za kakovih 200 kruna. Tražili su te ptice marljivo i kasnije, ali sa slabim uspjehom. Veli se, da su zadnju živu pticu vidjeli g. 1848. na obalama Norveške, a g. 1853. da je jedna mrtva izbačena na obalu morsku. Danas poznato je kakovih 68 jaja. Dne 12. ožujka 1888. prodano je u jednoj dražbovaonici u Londonu jaje ove ptice za kakovih 5400 kruna, a kasnije jedno za više od 7000 kruna.

Od sisavaca spominjem jelen a gorostas nog (*Cervus megaceros*, irischer Riesenhirsch), koji je imao do 3 m. dugo lopatasto rogovlje, lopatasti dio do 2 m. dug i 2·7 m. širok, na rubu sa prstolikim šiljcima. Glava nije bila osobito velika, vrat je morao biti jak, da izdrži teret tog velikog rogovlja. Živio je taj jelen valjda više na slobodnom prostoru, da mu veliko rogovlje u šumi ne smeta. Mnogo rogovlja nalaze u Irskoj, a tamošnji ljudi drže, da je taj jelen živio još u historičko doba, vjerojatno je to samo predaja, a jelen taj živio je za diluviuma.

Pragovedo (*Bos primigenius*), što ga Poljaci tur-om zovu, živjelo je u diluvialno doba uz mamuta i nosoroga i to ne samo u Europi, nego i u Sibiriji, a osim sjeverozapadne Azije i u sjevernoj Africi. Iz tog pragoveda izvadja se jedan dio do-

mačeg našeg goveda. Živjela je ta životinja sa bizonom, s kojim su ga ljudi i zamjenjivali. Bila je to životinja poput našeg goveda, samo krupnija, a vele da je bila crne boje, uzduž hrpta sa sivoim prugom. Carski poslanik u Beču Herberstain, koji je bio češće u Poljskoj, poznavao je mnoge visoke ličnosti, te koji je od njih čuo o tom štošta, dobio i kožu životinje na dar od poljskoga kralja Sigismunda Augusta II. On sam spominje, da ljudi zamjenjuju tura sa zubrom (bizonom), a to ga je valjda i ponukalo, da je god. 1550.—1552. donešene kože sa rogovima ovih inače srodnih životinja, dao i naslikati. On veli, da pragovedo dolazi u Masoviji, zemlji što graniči sa Litvom. U 15. i 16. stoljeću spominje se ta životinja, kada se govori o lovnim zgodama, ili o zvjerinjacima. Počele su se te životinje gubiti već u 6. i 7. stoljeću, oko 12. i 13. stoljeća bilo ih je od Česke do Pruske, bilo ih je u to doba još u okolini Bromberga. Bilo ih je nekada i u Krapini, a danas ih više nema nigdje.

Bizon europejski (*Bison europaeus*), za razliku od američkoga, živio je, kako je već spomenuto, sa pragovedom, ali se je sačuvao do danas. Pod strogom paskom i zabranom ubijanja izdane po ruskoj vlasti, održalo se nekoliko stotina sve do danas u Bialowiczi (Litva), inače bi bio i bizon već isčezen. Pojedini primjerici u zoologičkim vrtovima potječu od ovih. — Bizon, ili kako ga Poljaci zovu zubr, sjeća na biku, ima široku kratku glavu sa kratkim rogovima. Na prednjem djelu tijela, vratu i prsima ima grivu, a na podbratku bradu. Čovjek ga nije pripitomio kao pragovedo, koje se bar u nekim domaćim pasminama sačuvalo. Inače živi bizon još u Kavkazu na obali Kubana, a nekada ga je bilo po cijeloj srednjoj Europi.

Los (*Cervus Alces*, Elch) još danas dolazi u sjevernoj umjerenoj zoni naše zemlje kao veliki jelen. Ima široku gubicu, kratak debel vrat, grlo sa grivom. Rogovlje starijeg mužjaka može biti do 25 kg teško, sa 2 djela i to veći uspravni na na rubu prstasto razdijeljeni i manji prema naprijed postavljeni dio. Nekada ga je bilo po Europi, i kod nas, svakako je zalazio mnogo dublje prema jugu, dok danas prebiva u baltičkim nizi-

nama, a obilnije u Sibiriji. Albertus Magnus (g. 1193.—1280.) veli, da ga je bilo dosta u šumama Pruske, Ugarske i Slavonije.

K r a v a m o r s k a (Rhytina Stelleri, Seehuh) je rodjaka kitova biljoždera. Steller ju je našao na Beringovom otočju, blizu Aleuta (nedaleko Kamčatke) kao do onda nepoznatog sisavca, kojeg su kasnije po njemu prozvali. Vele, da je bila preko 7 m a i do 10 m. duga te 4000 a i 8000 kg teška. — Prednja pola tijela naličila je više tulnju, stražnja pola kitu. Prednje noge bile su kratke, stražnje su tvorile vodoravnu plitvu. Meso imalo je ukus već prema starosti životinje kao teletina ili govedina. Rusi su i njeno mlijeko pili. Kamčadalci zvali su ju kapustnik, a mi bi rekli kupusnjak. Tu životinju našli su u velikim jatima, ali tečno njeno meso uz mlijeko namamilo je ljude, da ju proganjaju i ubijaju, to više, što ju je bilo lako uloviti. Nije čudo, da su ju ljudi brzo iskorjenili. Steller se je naime pohvalio, da je naišao na množinu životinja, a to je ponukalo mnoge lovce, da podju na te otoke u lov. Tako je god. 1745. donio неки kozački podčasnik preko 3000 koža životinja, a tom i drugim zgodama poubijalo se mnogo i spomenutih morskih krava. God. 1757. već je bila ta životinja na Berinškom otočju rijetka, a god. 1768. vele da je zadnji komad ubijen, ako se ne vjeruje kasnijim vijestima. Nordenskiöld mogao je naime još g. 1878/9. naći i kupiti mnogo kostiju te životinje, medju njima 3 cijele lubanje, a dao se je složiti i potpun kostur. Po priopovjedanju stanovnika bilo je te životinje barem do god. 1854. Bilo ih je i u Sibiriji te Kamčatki.

Podjimo ali još bliže — u naše dane. Što vidimo? U savezu sa intenzivnjom kulturom tla, pada pod sjekirom mnoga starodrevna šuma, nestaje prašuma, smanjuje se broj većih biljožderih sisavaca, tamani se nemilice krupnija zvjerad, već radi štete, što ju čovjeku nanaša. Isčezavaju u Europi tako rekuć na očigled na sve strane ris i dabar, a uz ove manje više i divlja svinja, vuk, čagalj, medjed, koji još dolaze i u našim krajevima. Kako dugo još?

R i s (Felis lynx, Luchs) bio je prvobitno vrlo raširen po Europi, danas osim istočne Europe postao je upravo rijetkost.

Bilo ga je i kod nas, nekoji misle, da bi ga moglo još biti u Velebitu ili u Gorskem kotaru, ali nije to vjerojatno. Razmjerno češći je još u istočnim šumskim predjelima Ugarske, nadje se i u Škandinaviji, sjevernoj Rusiji, Sibiriji, kadikad na rusko-pruskoj medji, po koji put i u južnom dijelu Alpa. U Njemačkoj nije se čulo za risa od g. 1879. do 25. novembra 1901., kada su ubili jakog mužjaka, možda posljednjeg i to u Gumbinnenu.

Dabar (*Castor fiber*, Biber) bio je također raširen po Europi uz Dunav, Savu, Dravu, Labu, Rajnu i ine rijeke, znamo za njegove kosti iz Krapine u bogatoj pratinji Krapinskih iskopina čovjeka, inače se danas više o njemu ne čuje u našim krajevima. Zadržali su se u Njemačkoj medju Magdeburg-om i Dessau-om. Češći je dabar u Litvi, Poljskoj, Škandinaviji, Ruskoj i Sibiriji. U centralnoj Europi goji ih knez Schwarzenberg.

Drugi glodavac, štakor kućni (*Mus rattus*, Hausratte), za kojega se zna, da ga jači brat štakor selac (*Mus decumanus*, Wanderratte), koji je u Europi bio nepoznat prije god. 1727. sve više potiskava — postaje mjestimice već rijedak gost.

Divlje svinje postale su u mnogim predjelima Europe rijekost, kod nas ali još ne.

Vuk (*Canis lupus*, Wolf) još se tu i tamo pojavi na istočnoj i zapadnoj medji Njemačke. Dolazi u Poljskoj, Rusiji, Norveškoj, u Pirenejima, Ardenama, Normandiji, malo u Alpama, mjestimice u Ugarskoj, u Grčkoj, a i kod nas imenito za stroge zime.

Čagaj (*Canis aureus*, Schakal) bio je također u Europi nekada jače raširen, sada dolazi osim Balkana u nekim predjelima Dalmacije (otok Korčula, poluotok Pelješac), a rijetki primjeri u Slavoniji (g. 1890. u okolici Rume, a god. 1902. u okolici vinkovačkoj).

Medved mrek (*Ursus arctos*) je u Njemačkoj iskorjenjen u 18. stoljeću, zadržao se u Europi u visokom gorju (Alpe, Karpati, Pireneje i dr.) češći je još u Rusiji, Sedmogradskoj, na Balkanu, a možemo se sa medjem još i mi ponositi,ako prema je i kod nas postao već redji.

Križevačka imovna općina u slovu i broju.

(Socijalno-ekonomска monografija.)

Piše B.

(Nastavak).

II.

Koli je važan dan 8. lipnja 1871. u socijalnom pogledu našeg Krajišnika, toli je ovaj od ne manje važnosti po šumsku ekonomiju teritorija imovne općine križevačke, jer je njima dатiran zakon o otkupu drvarine, pašarine i šumarine krajiških stanovnika iz državnih šuma u području vojne Krajine.

Istaknuti nam je sadržaj § 1. gornjeg zakona: „Prava na dobivanje drvlja, zatim na žirenje pašu i druge, budi kojega imena užitke iz državnih šuma vojne Krajine, koja su općinam i krajiškim obiteljima zajamčena zakonom od 3. veljače 1860. potpadaju ustanovam ovog zakona“.

Paragraf pako 2. propisuje otkup odriješenja tih prava diobom državnih šuma u polovici Krajišnicima, a u polovici državi. § 4. naglašuje, da se dioba imade provesti izmeđ države i skupnosti svake pukovnijske općine, dok § 3. daje svakoj stranci (djelbeniku: državi i imovnoj općini) potpuno i isključivo pravo na supstanciju i na sve užitke u onom dijelu, što je za nju izlučen.

Paragraf 6. naređuje slijedeće: „Pri diobi šumskoga tla valja shodan obzir uzeti na zaokruženje državnoga dijela, a u koliko moguće i na to, da onaj dio, koji cijelokupnosti svake pukovnijske općine zapada, bude izlučen tako, da kod zajedničkog uživanja bude potrepština drva svakoga mjesta istomu, što moguće bliže trajno osigurana, ili da se pri porazdjelbi šume uz mogne pripadak svakoga mjesta što bliže do njega izlučiti. Za pukovniju izkazani dio mora u pogledu njegove vrijednosti u istinu sačinjavati polovicu šuma, koje se nalaze u području pukovnije“.

U ovim ustanovama istaknuti su principi, na kojim je uslijedila dioba šuma izmedju države i Krajišnika teritorija imovne općine križevačke, a slijedeća diobna odluka prikazuje nam diobu samu:

Katastralnoga

Satinija ili upravni kotar	Naziv	Broj	dodje- površja po							
			Erarsko ukupno površje		Ukupna vrednost u novcu		eraru		općini	
			rali	□°	for.	n.	rali	□°	rali	□°
Garešnica	Vukovje	1.	2.596	720	334.267	27	--	--	2.596	720
	Stupovača	2.	8.559	1.074	245.602	53	2.404	934	1.155	140
	Prokop	3.	2.392	694	213.257	71	1.292	288	1.100	406
	Pasijan	4.	1.927	428	158.676	54	--	--	1.927	428
	Hercegovac	5.	3.795	1.585	251.298	51	--	--	3.795	1.585
	Ruškovac	6.	2.330	1.246	163.784	03	1.269	1.564	1.060	1.282
			16.602	947	1,366.886	59	4.966	1.186	11.635	1.361

sreza		O p a z k a	
ljuje se novčanoj vriednosti			
eraru	općini		
forinti			
—	—	G. ganz	
—	334.267.27	A. die Distrikte: Batinovac, Garjevica, Plošćica G. die Distrikte: Suva Dišnica, Prolož, Plandište, Stupovača, Volođer, Dumani, Knežević brdo, Beljevine, Ravna kosa und Panoga.	
154.415.22	91.187.31	A. vom Distrikt Petkovača die Sektionen 1 bis 10 die Blössen B bis B ₂ ; ferner die Distrikte Pr- čaina Kosa, Čičino Bilo n. Topole. G. vom Distrikt Petkovača die Sektionen 11 bis 27 die Blössen B ₃ die Wege W bis W ₂ , die Gewässer. G. ferner die Distrikte: Dišnica, Volođer, Popovača, Čičin Jarak, Jezera, Zarepača, Zanoge u. Baktalica.	
129.136.33	84.121.38		
—	158.676.54	G. ganz	
—	251.298.51		
84.628.19	79.155.4	A. die Distrikte: Krnjača, Trudovo Brdo. G. die Distrikte: Greda, Paljevina, Bogaz, Dugački Potok, Picaina Šuma, Pšenišće, Okrugli Jarak, Drlješ.	
308.179.74	998.706.85		

Kloštar Ivanić	Belovar	Berek	Naziv	Katastralnoga								
				Satinja ili upravni kotar		Erarsko ukupno površje		Ukupna vrednost u novcu		dodie- površja po		
				Broj	rali	□°	for.	nč.	eralu	rali	□°	
			Uebertrag	16.602	947		1.366.886	59	4.966	1.186	11.635	1.361
		7	Šimljana	2.650	37		281.095	85	1.007	1.459	1.642	178
		8	Samarica	7.543	210		594.966	46	7.262	1.405	280	405
		9	Martinec	2.266	1.260		321.564	79	463	1.516	1.802	1.344
		10	Ivanska	2.561	29		334.928	68	—	—	2.561	29
		11	Narta	2.756	759		201.749	62	1.573	35	1.183	724
		12	Siščani	4.095	244		580.830	67	1.697	887	2.397	1.457
			Fürtrag	38.475	286		3.632.022	66	16.971	1.188	21.508	698

sreza		
ljuje se		
novčanoj vriednosti		O p a z k a
eraru	općini	
forinti		
368.179.74	998.706.85	A. die Distrikte Martinska und Vukov Potok. G. die Distrikte Lužanjak, Krivaica, Gvozdenovača, Srednje Brdo, Crni Jarak, Šimljenski Lug To- rine, Bela Zemlja, Mali Jarak, Matošev Jarak, Sječa, Berečka Kosa, Šimljanka, Buktalica.
97.066.76	184.029.09	A. vom Distrikte Garjevica die Sektionen 1 bis 185, 14. bis 236, die Blössen B bis B ₂₂ , B ₃₃ bis B ₇₈ die Gewässer C bis G ₁₂ , G ₁₄ , bis G ₁₈ die Wege W bis W bis W ₂₂ , W ₂₄ bis W ₄₄ Gräben F. G. vom Distrikte Garjevica die Sektionen 136 bis 140 die Blössen B ₂₂ bis B ₃₇ die Gewässer G ₁₃ den Weg W ₂₃ — ferner die Distrikte Hebčeva Kosa, Klokočev Jarak und Josipovača.
565.878.68	29.587.78	A. vom Distrikte Rastov Potok die Sektionen 6-a bis 12, die Blösse B, die Wege W ₁ bis W ₅ . G. vom Distrikt Rastov Potok die Sektionen 1 bis 5, ferner die Distrikte: Crnilo, Piesak klein, Piesak gross und Ravni Lug.
56.038.80	265.525.99	G. ganz
—	334.928.68	
109.628.71	92.125.91	A. Distrikt: Česma. G. die Distrikte: Severnjaki, Ravneš, Gologuz Luke, Mala Ivanska.
206.360.04	324.470.63	A. Die Distrikte: Česma, Draganacer Lug, vom Distrikte Komuševački Lug die Sektionen 1 bis 12 die Blössen B ₁ bis B ₅ , Gewässer G ₁ bis G ₅ . G. Die Distrikte: Mali Jantak, Bukovina, vom Distrikte Komuševački Lug die Sektionen 13 bis 22 die Blössen B ₆ bis B ₂₂ die Gewässer G ₆ bis G ₁₂ Sumpf S ₁ , S ₂ die Wege W ₁ bis W ₅ .
1.402.647.73	2.229.374.93	

Gudovac	Farkaševac	Čazma	Križ	Satinja ili upravni kotar	Naziv	Katastralnoga							
						Erarsko ukupno površje		Ukupna vrednost u novcu		dodjeljene površja po			
						rali	□°	for.	nč.	erali	□°	rali	□°
					Uebertrag	38 475	286	3,632.022	66	16.971	1.188	21.503	698
		13			Palančani	557	1.009	45.319	64	—	—	557	1.009
					Vrtlinska	6.893	337	554.621	04	6.371	134	522	203
			15		Bolč	4.202	652	767.076	58	2.222	613	1.980	39
			16		Kapela	2.994	1.282	515.127	88	1.391	1.284	1.602	1.598
			17		Cugovac	886	644	151.818	26	489	546	397	98
			18		Alt Ploščica	1.247	297	42.171	55	—	—	1.247	297
					Fürtrag	55.256	1.307	5,708.157	61	27.446	565	27.810	742

sreza		
ljuje se		
novčanoj vriednosti		O p a z k a
eraru	općini	
forinti		
1,402.647·73	2,229.374·93	G. ganz.
—	45.319·64	
511.751·80	42.869·24	A. vom Distrikt Garjevica die Sektionen 14 bis 354 die Blössen B ₁ bis 97. Gewässer G ₁ bis G ₁₁ Wege W ₁ bis W ₄ , Wasserries 1. G. vom Distrikte Garjevica die Sektionen 1 bis 13 die Blössen B ₁ bis B ₃ , die Wege W ₁ bis W ₄ .
407.938·89	359.137·69	A. vom Distrikte Česma die Sektionen 1 bis 11, 16 bis 65 die Blössen B bis B ₁₂ , B ₁₃ bis B ₄₁ , die Gewässer G bis G ₁ , G ₂ bis G ₁₁ , Sumpf S bis S ₁₆ die Wege W bis W ₄ . G. vom Distrikte Česma die Sektionen 12 bis 15, 66 bis 81, B ₁₃ , B ₁₄ , B ₁₅ bis B ₂₀ , die Gewässer G ₁ bis G ₁₁ , Sumpf S ₁₇ , die Wege W ₅ , W ₇ , W ₉ , ferner die Distrikte Bolčer Lug und Trešćak.
342.175·70	172.952·18	A. vom Distrikt Bukovac die Sektionen 30, 31, 34 bis 56, 67, 68, 70, 72 bis 80, 81 bis 115 die Blössen B ₁ bis B ₂₃ , B ₂₇ bis B ₄₄ , die Wege W ₁ bis W ₂ , die Gewässer G ₁ G ₂ der Sumpf S. G. die Distrikte: Gaj, Brezik, dann vom Distrikte Bukovac die Sektionen 1 bis 27, 32, 33, 57 bis 66, 69, 71, 116 bis 130 die Blössen B bis B ₂₀ , B ₂₄ , B ₂₅ , B ₂₆ , B ₂₇ bis B ₃₁ , die Wege W ₁ bis W ₅ , W ₂₁ bis W ₃₁ die Gewässer G bis G ₅ , G ₆ , Gräben f, f ₁ .
103.265·23	48.558·08	A. die Distrikte: Breziki, Jasik und Gaj. G. die Distrikte: Ubetić, Vukovićevo, Lužanjak, Gjurgjine, Fuklanski Brieg.
—	42.171·55	G. ganz.
2,767.779·35	2,940.378·26	

Kloštar Ivanić	Križ	Satnja ili upravni kotar	Broj	Naziv	Katastralnoga							
					Erarsko ukupno povrsje		Ukupna vrednost u novcu		dodje- po			
					rali	□°	for.	nč.	rali	□°	rali	□°
				Uebertrag	55.256	1.307	5,708.157	61	27.446	565	27 810	742
		Belovar	19	Klokodićevac	2.368	1.537	247.839	85	—	—	2.868	1.537
			20	Prgomelje	2.958	165	206.914	22	1.790	1.029	1.167	736
			21	Podgorci	1.057	1.071	63.434	52	—	—	1.057	1.071
			22	Šušnjari	2.283	142	365.667	41	—	—	2.283	142
		Johovac et Vezišće	23 et 24		4.833	1.559	776.304	31	3.802	1.103	1 031	456
			25	Šarampov	2.249	170	753.196	08	1.456	1.016	792	754
				Fürtrag	71.007	1.151	8,121.513	45	34 496	513	36.511	638

sreza		O p a z k a	
ljuje se			
novčanoj vriednosti			
eraru	općini		
forinti			
2,767.779 85	2,940 378 26	G. ganz.	
—	247.839 35	A. die Distrikte D-VIII., bis D-XV., D-XVIII. bis XXI., D-XXIII. bis XXXV., a ₁ , a ₂ , a ₃ , a ₇ bis a ₈ , b ₁ bis b ₇ , b ₈ bis b ₁₆ , c ₃ , c ₅ , c ₆ , c ₇ , d ₆ bis d ₁₅ , d ₁₉ bis d ₂₄ , d ₂₇ , d ₂₈ . G. die Distrikte: D-I. bis D-VII., D-XVI., D-XVII., D-XXII., XXXVI. bis XL., a ₂ , a ₄ , a ₆ , b _{7 1/2} , b ₁₇ , b ₁₈ , c ₁ , c ₂ , c ₆ , d ₁ bis d ₅ , d ₁₆ bis d ₂₅ , d ₂₆ , d ₂₉ .	
103.659 80	103.254 42		
—	68.434 52	G. ganz.	
—	365.667 41		
680.697 98	95.606 33	A. vom Distrikt Žutica die Sektionen 8 bis 54, 67 bis 88, die Blössen B ₁ bis B ₅ , B ₁₄ bis B ₂₂ , die Gewässer G ₁ , bis G ₆ , Sumpf S ₄ bis S ₆ , Weg W ₁ bis W ₃ , Durchhan D ₁ . G. den Distrikt Lug von Distrikt Žutica die Sektionen 1 bis 7, 55 bis 66, die Blössen B ₆ bis B ₁₃ , Sumpf S ₁ bis S ₃ .	
583.431 76	169.764 27	A. vom Distrikt Žutica die Sektionen 6 bis 18, 23 bis 48, die Blössen B ₆ bis B ₉ , B ₁₁ bis B ₁₄ , die Gewässer G ₂ , Sumpfe S ₂ , S ₃ , S ₆ bis S ₉ , die Wege W ₁ bis W ₃ , W ₆ bis W ₁₁ . G. vom Distrikt Žutica die Sektionen 1 bis 5, 18 1/2, 19 bis 22, 49, die Blössen B ₁ bis B ₅ , B ₁₀ , die Gewässer G ₁ , Sumpf S ₁ , S ₄ , S _{4a} , S ₅ , Wege W ₆ , W ₇ , W ₈ .	
4,135 568 89	3,985.944 56		

Voja- kovac	St. Ivan	Kloštar Ivanić	Satnja ili upravni kotar	Katastralnoga								
				Naziv	Br. Erarsko ukupno površje		Ukupna vrednost u novcu		dodie- površje po			
					Broj	rali	□°	for.	nč.	eraru	rali	□°
		Uebertrag		71 007	1.151	8,121.513	45	31.496	513	36.511	638	
26		Marča		3.372	1 538	275.906	17	—	—	3.372	1.538	
27		Marinkovac		3.199	1.287	140 373	95	1.708	666	1.491	621	
28		Lipovčani		2.551	671	292.203	60	1.004	143	1.547	528	
29		Brezovljani		3.859	343	469.003	87	553	948	3.305	995	
0		Markovac		1.757	352	126.919	03	—	—	1.757	352	
31		Trema		1.809	238	153 411	40	—	—	1.809	238	
		Fürtrag		87.557	780	9,579.331	47	37.762	670	49.795	110	

sreza		O p a z k a	
ljuje se			
novčanoj vriednosti			
eraru	općini		
forinti			
4,135.568·89	3,985.944·56	G. ganz.	
—	275.906·17	A. vom Distrikt Čret die Sektionen 1 bis 13, 17, B ₁ , B ₃ bis B ₈ Gewässer G ₁ , G ₂ , G ₈ , die Wege W ₁ , W ₂ vom Distrikt Waroški Lug die Sektionen 1 bis 12 16—27, Räunde R ₁ bis R ₄ Blösse B ₁ bis B ₆ , B ₁₀ bis B ₁₄ , B ₁₆ . Gewässer G ₁ bis G ₆ , Wege W ₁ bis W ₆ . G. vom Distrikte Čret die Sektionen 14, 15, 16, 18, B ₂ , B ₆ , B ₁₀ , Gewässer G ₃ , G ₄ , G ₅ , vom Distrikt Waroški Lug die Sektionen 13, 14, 15 28, R ₅ , B ₇ , B ₉ , B ₁₀ , B ₁₇ .	
92.537·69	47.836·26	A. den Distrikt Cerinski Lug ganz exclusive die Sektion 28 mit 33 Joch 212 □ Klafter Sumf S ₃ , S ₄ und B ₁₂ . G. vom Distrikt Cerinski lug die Sektion 28 mit 33 Joch 212 □ Sumpf S ₁ , S ₄ , Blösse B ₁₂ , ferner die Distrikte: Bukvik, Ravneš und Glogovnica.	
88.967.11	203.236·49	A. vom Distrikte Novakuša die Sektionen 28 bis 38, Blösse B ₁₅ bis B ₁₉ , Weg W ₉ , W ₁₀ , Gräben F ₂ , F ₃ . G. vom Distrikte Novakuša die Sektionen 1 bis 27 39, 41, Blössen B ₁ bis B ₁₄ , B ₂₀ bis B ₂₃ , Gewässer G ₁ die Wege W ₁ bis 8, 11, 12, Durchhan D ₁ die Gräben F ₁ , F ₄ , F ₅ , ferner alle übrigen Distrikte des Reviers.	
51.666.58	417.337·29	G. ganz.	
—	126.919·08		
—	158.411·40		
4,368.740.27	5,210.591·20		

Satnja ili upravni kotar	Broj	Naziv	Katastralnoga							
			Erarsko ukupno površje		Ukupna vrednost u novcu		dodje- površja po			
			rali	□°	for.	nč.	rali	□°	rali	□°
St. Ivan		Uebertrag	87.557	7 ²⁰ 0	9,579 331	47	37.762	670	49.795	110
	32	Carovdar	3.123	1.078	301.155	82	2.014	1.497	1.108	1 181
	33	Vojakovac	1.641	247	267.870	26	1.401	577	239	1.270
	34	Osiek	3.953	1.345	683.621	07	3.357	1.540	595	1.405
		Summa	96.276	250	10,831.978	62	44.536	1.084	51.739	766

Es werden demnach Vierzig Vier Tausend Fünf hundert Dreissig Sechs Joch Tausend, Neuhundert Achtzig Sieben Gulden 84 kr. Ö. W. dem Aerar; dagegen im Werthe von Fünf Millionen Vierhundert Fünfzehn Tausend Neuhundert diner Kreutzer Grenz

Von der k. k. Central-Commission für Ablösung der

Agram den

Emil Dörst m. p.
Obfmst.

sreza		
ljuje se		
novčanoj vriednosti		O p a z k a
eraru	općini	
forinti		
4,368.740·27	5,210.591·20	
		A. vom Distrikt Lipovica die Sektionen 6 bis 12, 15, Blösse B., W ₁ bis W ₂ , vom Distrikt Sesvečka, alles exlusive Sektion 1, 2, ferner die Distrikte Lepavina und Buk. G. vom Distrikt Lipovica die Sektionen 1 bis 5 13, 14, 16 bis 25, die Wege W ₁ , W ₂ , W ₃ , W ₄ bis W ₅ , vom Distrikt Sesvečka Sektion 1, 2 ferner die Distrikte Bukovina, Prolom, Gra- dišće, Katunišće, Vel. Maglenjak, Gunjak Strana, Kostadinović Brezine, Mali Maglenjak
187.604·44	113.551·38	
246.524·48	21.345·78	A. der Distrikt Kolačka. G. die Distrikte Jasenovica, Groblje, Medje, La- nište, Pobrđski Gaj.
613.118·65	70.502·42	A. die Distrikte Kalnik und Gradec. G. die Distrikte Stankovac, Humac, Strmac, Iva- nova Strana, Plemenština, Borovka, Oštro Brdo, Careva I-ter und II-ter Theil, Brezine, Metalka.
5,415.987·84	5,415.990·78	

1084 Quadrat Klafter im Werthe von Fünf Millionen Vierhundert Fünfzehn
Fünfzig Ein Tausend, Siebenhundert Dreissig Neun Joch 766 Quadrat Klafter
Neunzig Gulden öst. Währg. der Vermögens Gemeinde des bestandenen Waras-
Regiments zuerkannt.

Waldservituten in der Kroat. slavonisch Militärgrenze

14. Juli 1874.

Anton Seherhauser m. p.
Major

Cajetan Hraby m. p.
k. k. Hpt. Auditor

David v. Gjurić m. p.
Gm. Präses

Nachtrags Clausel.

Nachdem die Vertreter der Regiments-Gemeinde des bestandenen k. k. Warasdiner Kreutzer Grenz Regiments bei der am 24-ten Juli d. J. vorgenommenen Berathung das vorstehende Theilungs-Erkenntniss mit Mehrheit der Stimmen unverändert angenommen, gleichzeitig jedoch die Bedingung gestellt haben, das den nachbenannten Gemeinden das Recht zur ferneren Benutzung der nachstehend Bezeichneten, schon gegenwärtig bestehenden und im Theilungs-Elaborate als unbewerhet eingestellten Communikations-Wege und zwar: a) in der Gemeinde Garešnica: für die Ortschaften Popovac, Prokop und Dišnik durch den Wald Petkovača zum Bache (Jarak) Petkovača; b) in der Gemeinde Berek: für die Ortschaft Šimljanik durch den Wald Garjevica zum Garjevicabach, für die Ortschaften Kostainovac, Begovača und Raškovac durch den Wald Trudovo Brdo zum gleichnamigen Bach; c) in der Gemeinde Ivanska für die Ortschaften Štefanje, Blatnica und Narta durch den Wald Česma zum gleichnamigen Bach; d) in der Gemeinde Gudovac für Korenovo, Gudovac und Prgomelje durch den Wald Česma zum gleichnamigen Bach; e) in der Gemeinde Farkaševac: für Dolnji Markovac, Kebel, Farkaševac, Ivančani und Vukšinac durch den Wald Česma zum gleichnamigen Bach; f) in der Gemeinde Vojakovac: für Vojakovac durch den Wald Kolačka zum gleichnamigen Bach, für Kloster durch den Wald Buk zum gleichnamigen Bach; g) in der Gemeinde Kloštar Ivanić für Mostari und Marinkovac durch den Wald Varoški Lug zum Bach Glagovnica; h) in der Gemeinde Križ: für Križ, Johovac, Hrastilnica, Okešinac, Vezišće, Širinec und Deanovac durch den Wald Žutica zum Bache Česma; endlich i) in der Gemeinde Čazma: für Cerina durch den Wald Cerinski lug zum Bache Česma, für Draganec durch den Wald Draganacer Lug zum Bache Česma, für Zdenčac durch den Wald Česma zum gleichnamigen Bach — auch nach Durchführung der Waldsegregation gewahrt bleibe, so wird den vorbenannten Gemeinden die fernere Benutzung dieser Wege, obgleich dieselbe eigentlich selbstver-

ständlich ist auf den Wunsch der Regiments-Gemeinde Vertretung hiermit ausdrücklich garantirt.

Agram am 27-ten Juli 1874.

Emil Durst m. p. Anton Scherhauser m. p. Cajetan Hraby m. p.
Obrfmstr. Major. Hpt. Auditor.

David Gjurić m. p.
Gmajor. Präses.

Grenz Verwaltung
Forst Abthlg No. 2101.

Vorstehendes nach den Bestimmungen der Instruktion für die mit dem Allerhöchst erlassenen Gesetze vom 8. Juni 1871. angeordnete Durchführung der Ablösung der Holz-Weide und Forstprodukten Bezugsrechte der Grenzbewohner aus den im Militär-Grenz-Gebiete gelegenen Staats-Forsten gefällte Theilungs-Erkenntniss, wird auf Grund des von der Vertretung der ehemaligen k. k. Warasdiner Kreutzer-Grenz-Regiments Gemeinde gefassten Beschlusses dedatō Belovar am 24. Juli 1874 bestätigt.

Von k. k. General Comando als Grenz Landes Verwaltungs Behörde.

Anton Freiher von Mollinary m. p. Anton Šranković m. p.
Fzmstr. Komand. General. Forstdirektor.

Na temelju ove odluke provedena je dioba šuma između države i imovne općine križevačke i vlastnost tih nekretnina na pojedinu stranku provedena kod zbornog suda u Bjelovaru u gruntovnim knjigama tako, da je imovna općina u 93 porezne općine postala vlastnica šuma u površini od 51.739 rali 766 $\square^{\circ}$ u tada t. j. godine 1874. procjenjenoj vrijednosti od 5,415.990 forinti i 78 novčića (10,831.981 kruna 56 filira) — dok je država ostala vlastnicom površine od 44.536 rali 1084 $\square^{\circ}$ u vrijednosti od 5,415.987 for. i 84 nč. (10,831.975 kruna 68 filira)

Dok su državi pripali od sela i mjesta udaljeniji šumski predjeli, dobila je imovna općina bliže — za to i manje površine, ali više ih na broju, kako ćemo to razabratи moći na drugom mjestu ove rasprave.

Na temelju diobne odluke obavljena je primopredaja šuma u fizički posjed imovnoj općini povjerensveno po zastupnicima jedne i druge stranke i to u vremenu od 28. listopada do 14. studena 1874. kada je o toj primopredaji sastavljen slijedeći zapisnik:

„ZAPISNIK

sastavljen u Belovaru 14. studena 1874. uslied odpisa kr. hrvatsko-slavonske zemaljske vlade od 13. listopada 1874. broj 17.135. i naredbe veleslavnog kr. zemaljsko-financijalnog ravateljstva od 18. listopada 1874. br. 15.933, vrhu predaje dotično primanja imovnoj općini križevačkoj od državnih šumah, uslied diobne odluke potvrđene po visokom c. kr. glavnom vojnom zapovjedničtvu pod 3. kolovoza 1874. broj 2101, putem izlučbe pripalih šumskih dielova na temelju § 1. zakona od 15. lipnja 1873.

Povjerenstvo sastojeće se iz podpisatih članovah mjestnoga povjerenstva za izlučenje šumskih služnostih i zastupnikah obih stranaka; uputilo se je u smislu naputka od 18. studena 1873. broj 2.779 odiel za šumarstvo u one čuvarije (revire), u kojih su od cielih šumskih sastojinah dielovi imovnoj općini izlučeni, u svrhu izpita obilježenih u diobnoj odluci osnovatih medja.

U tu svrhu obišle su se povučene na temelju odluke diobne medje, dotično razdiobne crte ovih diobnih predjela, te su u prišivenom zapisniku o opisu medjah tih predjela označene medje izpravnima i stoga postavljenje humkah na u nutri naznačenih kutevih poradi trajnog obileženja tekućih medjah, kao neobhodno potrebite pronadjene i uslied toga na temelju diobne odluke križevačkoj imovnoj općini pripali dielovi isto predani, dotično po istoj imovnoj općini preuzeti.

Što se tiče odielnih crtah tih diobnih predmetah i to:

Od čuvarije Prokop broj 3. odsjek Petkovača.

Od čuvarije Samarica broj 8. odsjek Garjevica.

Od čuvarije Martinac broj 9. odsjek Rastov Potok.

Od čuvarije Sišćani broj 12. odsjek Komuševački Lug.

Od čuvarije Vrtlinska broj 14. odsjek Garjevica.

Od čuvarije Bolč broj 15. odsjek Česma.

Od čuvarije Kapela broj 16. odsjek Bukovac.

Od čuvarije Johovec, Vezišće i Šarampov broj 23., 24. i
25. odsjek Žutica.

Od čuvarije Marinkovac broj 27. odsjeci Čret i Varoški
Lug.

(Nastaviti će se)

Zaštita prirode.

Napisao Dr. August Langhoffer.

U zadnjim godinama razmahao se, može se reći cijelom Europom pokret, da se zaštiti priroda, da se očuvaju, zaštite, predmeti prirode, u prvom redu životinje i biline, značajne za neke predjele, a i taj predjel kao takav, u koliko je značajan, osebujan. Najprije su se javljali pojedinci, na skoro su se bavili tim pitanjem društva, sastanci, kongresi strukovnjaka, a napokon i vlade i sabori. Taj pokret poznat iz Amerike već od skoro 30 godina, dobio je u Europi konkretniji oblik tek u zadnjim godinama u Švetskoj, Švicarskoj, Nizozemskoj, Njemačkoj i Austriji. Govori se već i o Dalmaciji.

Povod je tome pokretu izumiranje životinja i bilina, o čemu sam obzirom na neke životinje progovorio na strani 90.—91. ovog broja našeg lista. Iskustvo nas uči, da je tome često kriv sam čovjek, a to mogu opažanjima iz vlastitog djelokruga dopuniti.

Zamislimo se malo u tu zaštitu prirode (Naturschutz).

Vidimo kako se nemilice ubijaju na sve strane ne samo divljač iini sisavci, već i raznolične ptice: lješinari, orlovi, sokolovi, ušare. Poubija se dosta vodenih ptica, što više i samih ptica pjevica, velikih i malih, štetnih i korisnih, a sve to ne

samo radi mesa ili perja, nego dosta puta iz puke zabave. — Koliko ptica mora se poubijati, da se udovolji ljudskoj taštini — nakitu šesira perjem svakojakog oblika, boje i veličine, jer to traži današnja moda.

Reguliraju se rijeke i potoci, istina u korist kulturnog čovjeka, koji ide za tim, da grudu zemlje, što mu ju sudbina dade, što više iscrpi, ali što je posljedica? Nema vijugavih rijeka sa mnogim zakutcima, gdje se vidra, ptice i ribe, makar i uz međusobnu borbu, lako prehrane, gdje si ptice i ribe nadju mjesta za svoja gnjezda, odnosno za mrijestenje. Uz ravan, brži tok vode biva i hrane manje, a često smeta i to, što se iz industrijalnih poduzeća odvadja voda u rijeke i potoke. Regulirani potoci i potočići gube prvobitni svoj čar pod uplivom „racionalne kulture“.

Reguliraju i odvodnjuju se močvare i močvarni predjeli, a tom zgodom izgube se mnoga zgodna mjesta, imenito za mnoge ptice. Glasovita naša Obedska bara u Srijemu postaje za naše prirodne pojave sada još važnijom, od kada su naokolo predjeli odvodnjeni, isušeni. Hoće li se održati?

Tuže se, da u gorama nestaje omiljenog gorskog cvijeća, jer izletnici mnogo toga počupaju. Ruše se pećine, da daju gradjevni kamen, ili kamen za posipavanje cesta, ili da se zatrpuju gudure, ili izravna prostor za upotrebu u kulturne svrhe.

Sve to mijenja prirodne odnošaje, pa nije čudo, što se čuje na sve strane poklik: natrag k prirodi!

U tom pokretu već dulje vremena prednjači Amerika.

Amerikanci imaju već od g. 1872. svoj glasoviti Yellowstone park sa površinom od 8671 četvornih kilometara. Zgodni veliki prostor sa ravnicom, rijekom, jezerima, i prirodnim medjama a sve što je tu, ostaje pod uplivom same prirode, ne smeta tu ni puška, ni sjekira. Osim toga imaju Amerikanci još kojih 12 manjih tako zvanih narodnih parkova.

U Evropi bio je do sada posao jednostran, a i u malenom opsegu. Dobar dio tih uredaba stajao je u rukama društava za zaštitu životinja, ili je odlučivala korist, odnosno šteta od životinja. Društva za zaštitu životinja osim svog nastojanja, da

se životinje bezrazložno ne muče, brinu se poglavito za ptice, da im se namaknu zgodna mjesta za gnjezda, ili postave umjetna gnjezda, a zimi ih hrane. Što se tiče koristi ili štete od životinje, to je više puta teško odlučiti, jer jedna te ista životinja, priznata kao korisna, može uz dane prilike postati štetnom i obratno. Danas se ne drži ni zvjerad absolutno štetnom, jer joj pripisuju u prirodi važnu zadaću, da bolesnu i kržljavu divljač unište, a time uzdrže vrst jačom, žilavijom. U prilog zaštite prirode su i nasadi, parkovi i šumice imenito gradova, koje stoje pod nadzorom.

Godine 1883. potaknuo je drugi predsjednik Wuppertalskog društva za zaštitu životinja Dr. Robert Simons pitanje zaštitnih revira i to za sve kralježnjake, jer da nema ni absolutno škodljivih, ni absolutno korisnih. On zagovara prostor barem od 2 četvorne milje. Raspravljalо se o tom g. 1884. i 1885., ali tek sada nakon 25 godina probija ideja. U Stuttgartu osnovano je društvo »Verein Naturschutzpark«, (iz knjižice tog društva vadim ove svoje podatke) pišu se članci, drže se predavanja, javljaju se i prikupljaju članovi počam od 2 marke godišnjeg prinosa, mogućnici šalju veće darove. Već se primiču kraju povoljni pregovori radi predjela u Štajerskoj sa 150 četvornih kilometara za alpinski predjel, vode se pregovori za predjel od 2—3 četvorne milje u ravnici Njemačke, a to bi imala biti »Lüneburger Heide«. Švicarska ima već svoje područje u Engadinu. U Švetskoj odabrano je zaštitno područje u Laplandu. Nizozemska zaštićuje komad mora i močvara, a već su uredili stvar i na Javi a i u Australiji.

A siromašna Hrvatska? Zar mi nemamo ništa i ne možemo ništa? Držim, da nije tako.

Uvjeren sam, da naše sveukupno šumarsko osoblje, koje se je u svom oduševljenju tako rekuć sraslo sa šumom, osjeća novo doba. Nestaje naših prašuma, nestaje divljači, nestaje i bilja, a dalo bi se tu ipak pomoci.

Mi imamo još u području naših šuma divljači, za koju nam mnogi zavidjavu: medjede, divokoze. Valjalo bi ih štediti u Gorskom kotaru i Velebitu, da i zadnji primjeri ne padnu pod

puškom. Još ima u starim našim šumama ogromnih stabala: hrastova, bukava, jela i omorika, nadje se po koja tisa, a kad ne možemo ostaviti cijele predjele sa prirodnom krasotom, možemo učiniti to, što su učinili na nekim mjestima Amerikanci, da su ostavili skupinu ogromnih stabala sebi i potomstvu na uspomenu.

Kad god me put naneće u Lokve u lijepom našem Gorskom kotaru, uživam u pogledu na Golubnjak sa bizarnim stjenama, omašnim stablima, vijugavim puteljcima, stazama, a u donjem dijelu upravo sa malim botaničkim vrtom po prirodi sabranih mnogobrojnih biljčica — medju njima dosta redjih i značajnih. Ovaj kutić zaslужuje svaku pažnju, vrijedan je pomne zaštite. Ima i Kapela, a po gotovo Velebit krasnih predjela, a oni koji poznaju naše krajeve a i naše prilike bolje od mene, znali bi odabratи prikladne krajeve za zaštitu prirode, a možda i način, kako da se to izvede.

Ja, koji uživam u prirodi, spomenuo sam sve ovo u našem »Šumarskom listu« upravo zato, jer čitatelji ovog lista najbolje me shvaćaju, a najviše su zvani staviti se zborom i tvorom dobrovoljno u službu krasnog cilja: zaštite prirode.

Osobne viesti.

Premještenja. Kr. ugar. ministar za poljodjelstvo premjestio je:

a) U interesu službe: kr. šumarskog savjetnika Dragutina Polaček a iz Sušaka u Zagreb; kr. šumar. nadinžinire Rudolfa Hajduka iz Zagreba na šumariju jasenovačku, Šandora Kaysera iz Gline k središnjoj službi u Vinkovcima i Vilima Perca iz Jasenovca k središnjoj službi na Sušaku; kr. šumarske inžinire Rudolfa Susztera iz Otočca na Sušak, Virgila Boeriu-a iz Krasna na jaminsku šumariju u Moroviću, Dragutina Boóra iz Ivanske na šumariju u Niemcima i Arpada Bogscha iz Niemaca na šumariju u Novoj Gradiški; kr. šumarsko inžinirske pristave Dragutina Otta iz Vinkovaca na šumariju u Škarama, Belu Jeilmanna iz Skara k ispostavi u Otočcu, Hellmutha Braxatora iz Sušaka na šumariju u Krasnom, Svetozara Šolca iz područja kr. šuma: ravnateljstva u Zagrebu kr. ug ministartvu za poljodjelstvo u Budimpešti, Roberta Matherneya iz Vinkovaca u Glinu. Gustava Maszticsa iz Ravnegore u Ivansku i Bálinta Scháábá iz Zagreba u Ravnugoru.

b) Na vlastitu molbu kr. šumarskog nadinžinira Ivana Zezulku iz Morovića u središnju službu u Vinkovcima.

c) Konačno je spomenuti ministar kr. šumar. nadinžiniru Gejzi pl. Horvathu povjerio obavljanje protustavničkih posala u blagajni.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije premjestio je iz službenih obzira kr. kotarskog šumara II. raz. Nikolu Stivičevića i kr. šumarskog vježbenika Mihajla Deretu i to: prvoga od kr. županijske oblasti u Zagrebu kr. kotarskoj oblasti u Gospicu, a potonjega od kr. kotarske oblasti u Sisku k onoj u Gračacu.

Umro. Dne 25. siječnja o. g. u 9 sati na večer umro je u mладенаčkoj dobi od 27 godina Nikola Gržeta, šumarski pristav gjurjevačke imovne općine.

Nesmiljena bolest sušica podgrizala mu je već dulje vremena njegov mladi život, koji joj se svom snagom opirao, ali konačno ipak podlegao.

Kao čovjek svijestan svoga strukovnog znanja, svjesno je zakoračio među redove onih, koji su videći u šumskom gospodarstvu veliko blago našega naroda, nastojali, da mu to blago sačuvaju i što više povećaju. Stupio je na polje javnoga rada pun idealja i zanosa za zelenu struku, te željom i čvrstom voljom, da poradi na dobrobit naroda i domovine. Neizljječiva ali sušica potpomagana pustom prozom života za svakdanji kruh, kojom je protkan čitav njegov mладенаčki vijek, razorila je život, razorila tijelo i s prahom tijela pretvorila u prah i njegove ideale i njegove snove.

Rodio se je 4. prosinca 1883. u Sv. Jurju kod Senja, gdje je svršio osnovnu školu. Željan nauke, prem sin siromašnih roditelja, pošao je u gimnaziju u Senju. U ovoj već dobi počeo je on osjećati svu zbilju i težinu života, jer ne samo, da je svoje mlade sile morao upotrebljavati za nauku, kojoj se posvetio, nego je morao da se brine i za svagdanji opstanak. No želja za naukom prebrodila je i te poteškoće i on svrši gimnaziju položivši ispit zrelosti s lijepim uspjehom.

Nagovorom njekih prijatelja, a uviđajući i sam, da je teško posvetiti se nauci, a podjedno boriti se za opstanak, odluči poći u duhovni stalež.

No kao slobodnom misliocu, koji sve pojave, sve zakone, podvrgava sudu, razglabajući ih do u tančine, da dođe do spoznaje o njihovom začetku i postanku, postade mu tjesno u sjemenišnim zidinama i on ne žacajući se životne borbe, svuče nakon dvije godine crnu halju i posveti se šumarskom zvanju.

Sreća mu je poslužila, te dobi od otočke imovne općine godišnji štipendij od 600 K., čime mu je bilo omogućeno, ne samo da započete nauke nastavi i godine 1906 i dovrši, nego da od te male štipendije šalje potporu svojim siromašnim roditeljima.

U kolovozu iste godine bude imenovan šumarskim vježbenikom kod gjurjevačke imovne općine, a položivši god. 1908 državni ispit, za samostalno vođenje šumskog gospodarstva, bi u ožujku g. 1909. promaknut za šumarskog pristava, u kojem je svojstvu sve do svoje rane smrti službovaо i vršio svoje dužnosti osobitom ljubavlju. Koliko je ljubio šumarsku struku, najbolje svjedoče sliedeće njegove rieči, što ih je nedelju dana prije smrti rekao jednom svom sudrugu: „Ako sada i umrem, barem će umrijeti kao šumar mirno, jer sam uvijek vršio svoje dužnosti“!

Kao dobromu sinu, koji je bio nada i utjeha svojih roditelja i kao vrlome kolegi i iskrenom prijatelju, neka mu bude među nama trajna uspomena. Slava mu!

Različite vijesti.

Zakladi u spomen Andrije Borošića darovali su p. n. gg. Emil Benić i Nikola Stivičević ukupno 10 K u mjesto vijenca na odar Nikole Gržeta, šumar. pristava gjurjevačke imovne općine.

Društvu gospodarskih i šumarskih činovnika Hrvatske i Slavonije u Osijeku pristupio je kao član utemeljitelj sa prinosom od 200 kruna gosp. Stjepan Abt, vlastelin u Kaptolu (kod Požege) — Živio! Ovo je mlado društvo još u početku svoga razvoja, pa stoga upravo upućeno na oveće prinose, u obliku utemeljiteljne članarine, ono će samo uz izdašne podpore moći svoje za sve gospodare i gospodarstveni napradak u opće koristno djelovanje razvijati. Bilo bi stoga poželjno, kada bi sva ona vlastelinstva i veći posjednici, koji su se proti svom vlastitom kao i općem interesu, do sada otdudjivali od toga društva, uvidjeli njegovu koristnu svrhu i čim prije mu kao utemeljiteljni članovi pristupili.

Sadnja i njega šume u Bosni i Hercegovini. Obzirom na osobitu važnost šume u gospodarskom životu, jasno je, da će se svako interesovati za sve, što je u savezu sa ovom granom neizvještačene prirodne producije.

Za sigurno će stoga zanimati i naše šumare i šire slojeve naroda, da u glavnim crtama sazna, što je zemaljska uprava Bosne i Hercegovine namislišla godine 1911. provesti u državnim šumama.

Površine, koje će se u ovoj godini pošumljivati, sastoje se iz onakovih eksplorativnih sjećina, kod kojih nema nade, da će ili sama priroda opet zamladiti, zatim iz čistina u šumama, iz paljevina, zapuštenih devastiranih dijelova i najposlijе iz zakršljanih i krševitih zaštitnih šuma.

Zasijavanjem će se pomladiti 234,27 ha, a sadnjom 2591,42 ha; prema tome svega 2825,69 ha.

Po dosadašnjem iskustvu iznose troškovi za zasijavanje jednog hektara 19,74 K, a za sadnju 23,29 K.

Kod zasijavanja upotrijebiti će se svega 794 kg sjemena četinjača i 2700 kg hrastovog žira, a kod sadnje 6,1 milijona dvo- i višegodišnjih, što presadjenih, što nepresadjenih rasadnica, sve domaćeg proizvoda, prema čemu dolazi na jedan hektar zasadjene površine 2348 komada rasadnica.

Za sada postoji 165 što stalnih, što privremenih rasadnika, koji zauzimaju površinu od 185.000m².

Koncem godine 1910. bilo je u ovim uzgojilištima bosanskih šuma 10,8 milijona jednogodišnjih i 7,9 milijona dvo- i višegodišnjih, što presadjenih, što nepresadjenih rasadnica raznovrsnog drveća, svega dakle 18,7 milijuna komada.

U ovim se rasadnicima uzgaja u glavnom omorika, crni i bijeli bor, jela, hrast, jasen, javor, a osobita se pozornost obraća munici (*Pinus leucodermis*) i Pančićevoj omorici kao balkanskim specijalitetima.

Zemaljska uprava nastoji, da uzgoji dovoljno krijeplih i žilavih rasadnica, i to u blizini onih mjesta, gdje će se zasaditi, kako bi se još iz mladosti navikle na onu grudu, u kojoj će rasti.

No da se omogući i privatnicima, korporacijama i općinama, da pošume gole i neplodne površine, nastoji zemaljska uprava, da uzgoji za eventualne potrebe nešto više rasadnica, a osobito za one slučajevе, gdje se pošumljivanje izvodi u interesu općeg blagostanja.

Zemaljska uprava namjerava podijeljivati u buduće naročite nagrade i diplome za brižljivo i uspješno pošumljivanje onakovih privatnih zemljišta, na kojima može uspjevati samo šuma.

Da se ovim pošumljenim površinama osigura brz napredak, zabranjuje se u njima paša sve dotle, dok se potpuno ne osigura pomladak.

Prije su se označivale ove zabrane samo tablama, koje su postavljane oko njih, no pošto se na ovaj način nije postigla dovoljna zaštita kultura, jer blago obično pase bez nadzora,ogradjuju se ove zabrane već kroz nekoliko godina jednostavnim ali čvrstim ogradama. Troškovi za podizanje 1 metra ovake ograde iznose 12—20 filira, a njima je kultura osigurana od pasućeg blaga.

Sjeme, koje je bilo za zasijavanje potrebno, nabavljalo se do sada od raznih trgovina sjemena.

Počevši od proljeća ove godine nije više ni to potrebno, jer je zemaljska uprava uredila u Pribiniću naročiti moderni zavod za vještačko vadjenje sjemena iz šešarica, u kojem će se već godine 1912. proizvesti od domaćih šešarica sve potrebno sjeme četinjavoga dravlja.

* * *

Trgovina drvom.

Kod dražbenih prodaja stabala polučeni su slijedeći uspjesi:

1. Dne 28. siečnja kod gospodarstvenoga ureda I. banske imov. općine u Glini obdržavana dražbena prodaja starih kestenovih stabala za proizvodnju ogrevnoga drva ili za pougljivanje, na 186.84 rali u šumskom srezu Relića kosa, uz iskličnu cijenu od 1 K 20 fil. po jednom prostor. metru, ostala je bezuspješna s razloga, što tamošnji narod iz posebnih lokalnih razloga nerazmjerne puno traži za sječu, izradbu i izvoz.

2. Kod dražbe obdržavane na 29. siečnja t. g. kod kot. oblasti u Požegi, je 2072 hrastovih stabala z. z. Alilovac, procjenjenih na ukupno 4811.98 m³ u tehničke svrhe sposobnoga drva sa iskličnom cijenom od K 74.117, dostao S. Wolfner iz Budimpešte za K 75.185.

Prva dražba tih stabala na 29. rujna 1910. uz iskličnu cijenu od 82.352 K 60 fil. bila je bezuspješna, te je stoga za drugu dražbu isklična cijena snižena za 10%.

3. Kod dražbe obdržavane dne 3. veljače t. g. kod gospodar. ureda petrovaradinske imov. općine u Mitrovici polučen je slijedeći uspjeh.

a) 1286 hrastovih stabala u srezu Ne prečava, procjenjenih na 5972 m³ gradje u vrijednosti od K 175.867, dostao je Gustav Sturm iz Šida za K 187.787;

b) 97 hrastovih stabala u srezu Radjenovci, procjenjenih na 470 m³ u vrijednosti od K 13.637, dostala je tvrdka Lord i drug iz Budimpešte za K 19.977; i

c) 346 hrastovih stabala u srezu Lošinci, procjenjenih na 826 m³ gradje i 1308 m³ goriva u vrijednosti od K 15.882, ostalo je neprodanih.

4. Kod dražbe obdržavane dne 9 veljače t. g. kod kr. kotarske oblasti na Sušaku, je 55 jelovih i 2 bukova stabla u šumi z. z. Dol, procjenjenih na 207.23 m³ gradje i 110.63 m³ ogrieva u vrijednosti od 1954 K 89 fil. dostala tvrdka Fran Korošac i sin iz Vrata za iznos od 1955 K.

5. Kod dražbe održane kod kr. šumar. ravnateljstva u Zagrebu
ua 23. siječnja t. g polučen je sliedeći uspjeh.

a) 2626 jelovih, bukovih i briestovih stabala na svjetloj pruzi uz
cestu Biela kosa-Dumanić u kr. šumariji Raynagora, sa 1.227 m³
jelove i 358 m³ bukove i briestove stablovine, uz iskličnu cijenu od K 2.904,
dostao je Ivan Marinčić iz Begovograzdolja za K 3.001;

b) 510 jelovih stabala na svjetloj pruzi uz Karolinšku cestu u
kr. šumariji Mrkopalj, sa 614 m³ stablovine uz iskličnu cijenu od K 4.672,
dostao je Franjo Corossacz iz Vrata za K 3.900;

c) 1.349 jelovih i bukovih stabala na svjetloj pruzi uz i na cestu
Sung er-Bitoraj, u kr. šumariji Mrkopalj, sa 656 m³ jelove i 206 m³
bukove stablovine, uz iskličnu cijenu od K 3.196, dostala tvrdka Petrić
i Bakarčić iz Rieke za K 4.300; i

d) 95 glatkih javorovih stabala u I. i V. sjekoredu kr. šumarije
Fužine, sa 251 m³ stablovine uz iskličnu cijenu od K 1.993, dostao je
Jakov Pleše iz Lokava za K 2.600

6. Kod dražbe održane dne 23. veljače kod kr. kotarske oblasti
u Djakovu, je:

a) 557 hrastovih stabala u šumi z. z. Lapovci, procjenjenih na
K 9.388, dostao Milan Sachs iz Zagreba za K 10.500 (u svemu je
stiglo 5 ponuda); i

b) 2.606 hrastovih stabala u šumi z. z. Nabrdje, procjenjenih na
K 56.703, dostao je takodjer Milan Sachs iz Zagreba — visina ku-
povnine nije nam priopćena (i tu je bilo 4 ponude).

Broj 707 ex 1.911.

Oglas dražbe stabala.

Na temelju drvosječne osnove za godinu 1911. odobrene naredbom
kr. zemaljske vlade od 28. siječnja 1.911. broja 4692. prodavati će se na
dne 18. ožujka 1911. u 10 sati prije podne kod podписанog šumsko-
gospodarstvenog ureda, javnom dražbom na pismene ponude 1175 jelovih,
86 smrekovih, 9519 bukovih stabala, te 90 stabala običnog i 121 stablo
javora rebraša uz ukupnu procjenbenu vrednost od 102.753 kruna.

Prodaji namjenjena stabla razvrstana su u 28 skupina, te su u naravi
vidljivo, brojevno obilježena.

Prodaja se obavlja u đuture, bez naknadne premjerbe.

Ponude valjano sastavljene, i propisno biljegovane, te providjene
5% žaobinom imadu biti kod uručbenog zapisnika ovoga ureda predane
do gori rečenog dana i sata. Na kasnije prisjele i brzjavne ponude neće
se uzeti obzir.

Reflektanti za više stavaka imadu za svaku stavku naposeb nazna-
čiti pogodjenu svotu.

Naposebni dražbeni uvjeti mogu se za vrieme uredovnih sati uviditi
kod ovog ureda, te područnih kotar. šumarija, Ogulin, Plaški, Modruš,
Brinje i Senj.

Na zahtjev dostaviti će ovaj ured interesirajućoj se stranci dražbene
uvjete franco i bezplatno.

Šumsko-gospodarstveni ured ogulinske imovne općine

U Ogulinu, 14. veljače 1911.

Maur Rogg Pombelle,

